

Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas
komisija

Fonds Nr. 2747

Vēsturiskā izziņa

1992. - 1999. g. - 2003. g.

1

**LR Tieslietu ministrijas
pārraudzībā esošā iestāde
Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisija**

**Vēsturiskā izziņa
par 1992.-1999. gadiem**

I.

1992.gada 31. martā LR Augstākā Padome pieņēma lēmumu par Totalitāro režīmu noziegumu izmeklēšanas komisijas izveidošanu. 1992. gada 16.aprīlī LR Augstākās Padomes Prezidijs pieņem lēmumu par iestādes nolikuma apstiprināšanu.

Mainoties komisijas uzdevumiem un pienākumiem, iestāde tika pārdēvēta par Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisiju. Kas savu darbu uzsāka 1996.gadā, kad tā paša gada 11.martā Tieslietu ministrs Dz.Rasnačs apstiprināja iestādes nolikumu.

Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisija ir valsts pārvaldes iestāde, kas veic tai uzticētās funkcijas un tiek finansēta no valsts budžeta.

Iestādei nav nodalītu struktūrvienību, šajos gados iestādē strādā 3 cilvēki.

Komisiju vada priekšēdētājs, kuru amatā ieceļ tieslietu ministrs.

Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisija, realizējot likumus "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem", "Par nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statusu", sniedz atzinumus, kuri nepieciešami, lai personas varētu saņemt attiecīgo statusu.

Daudzos gadījumos personām, kuras pretendē uz politiski represētās personas vai nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statusa iegūšanu, tiek sniegta juridiskā palīdzība, sniedzot konsultācijas, lai šīs personas izprastu un zinātu savas tiesības un atvieglojumus, ko tām ir paredzējusi valsts.

Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisija gadījumos, kad dokumenti nav saglabājušies vai arī personas to nespēj uzrādīt, veic pilnu procesu, no iesnieguma iesniegšanas līdz atzinuma izsniegšanai, lai atvieglotu šīm personām statusa saņemšanu (sarakste ar LR arhīviem un citu valstu arhīviem, kā arī ar citām iestādēm, kuru sniegtie dati nepieciešami statusa saņemšanai).

Iestādes darbības lokā ietverti arī sekojoši jautājumi:

- represiju laikā pazudušu cilvēku meklēšana;
- represīvo iestāžu veidoto krimināllietu pētīšana un ieinteresējušos personu iepazīstināšana ar tām;
- LR likumdošanas un citu tiesību aktu izskaidrošana sabiedrībai;
- piedalīšanās tiesās juridisku faktu konstatēšanā, kuri nepieciešami, lai personas iegūtu attiecīgo statusu;
- dažāda veida palīdzības sniegšana personām, kurām dažādu apstākļu dēļ ir tikušas ierobežotas cilvēktiesības, kuras noteiktas ar attiecīgu likumdošanu;
- pārrunu, tikšanās, lekciju organizēšana.

Lai veicinātu LR likuma “Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem” vienveidīgu piemērošanas praksi ar LR Tieslietu ministra 1996.gada 21.novembra rīkojumu Nr. 1-1/90, tika izveidota Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisijas konsultatīvā padome, kura, lai veicinātu LR likuma “Par nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statusu” vienveidīgu piemērošanu ar Tieslietu ministra 1998.gada 12.janvāra rīkojumu Nr. 1-1/2, tika paplašināta.

Konsultatīvā padome izskata gadījumus par LR likuma “Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem”, kad radušās strīdus situācijas ar rajonu pašvaldībām vai iesniegtie dokumenti neatbilst tieši likuma prasībām, bet netieši pierāda politiskās represijas un personām, kuras iesniegušas šos dokumentus, nav iespējams uzrādīt citus dokumentus.

Konsultatīvā padome atzinumu piešķiršanā, realizējot LR likumu “Par nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statusu”, lēmumus pieņem pēc consensus principa.

Gadījumos, kad nav iespējams pieņemt vienbalsīgu lēmumu, personai uzdod uzrādīt vēl citus dokumentus, kuri pierāda darbošanos nacionālajā pretošanās kustībā, lietas tiek nodotas izskatīšanai Reabilitācijas un specdienestu lietu prokuratūrai, jo Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisijai nav izziņas tiesību vai personām tiek norādīts, ka dokumenti jāiesniedz tiesā un ar liecinieku palīdzību tiesā jākonstatē juridisks fakts – darbošanās nacionālajā pretošanās kustībā.

Konsultatīvajā padomē tiek izkatīti arī tie likumdošanas jautājumi, kuri saistīti ar politiski represētās personas statusa un nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statusa noteikšanu, kā arī tie jautājumi, kuri skar šo personu tiesības. Konsultatīvā padome LR Saeimai Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai ir iesniegusi izskatīšanai vairākus likuma labojumus, kā arī devusi priekšlikumus dažādu problēmu, kuras radušās minētajām personām, risināšanai.

II.

2002.gada maijā un jūnijā tika veikta Tieslietu ministrijas pārraudzībā esošās iestādes Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisijas dokumentu vērtības ekspertīze un

sakārtošana par 1996.-1999.gadiem. Sakarā ar to , ka komisija no 1992.-1996. gadam darbojās paralēli ar Totalitārisma seku dokumentēšanas centru , abām iestādēm bija kopēja grāmatvedība un daļa specifisko dokumentu. Ņemot vērā 1996. gada iestādes uzdevumu maiņu un pārdēvēšanu dokumenti par 1992.-1995.gadu tika nodoti Totalitāro seku dokumentēšanas centrā , kurš no 1995. gada 17.novembra ir Satversmes aizsardzības biroja struktūrvienība.

Ir izveidoti divi lietu apraksti: pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr. 1 un personālsastāva lietu apraksts Nr. 2 , kā arī pastāvīgi glabājamo lietu saraksts Nr.3

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 1 ir iekļauti Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisijas konsultatīvās padomes sēžu protokoli, kas ievietoti vienā lietā, numerācija ir vienota 3 gadu laikā.

Aprakstā iekļauta sarakste ar valsts institūcijām pamatdarbības jautājumos, centrālās statistikas pārvaldes apstiprinātie pārskati par pamatdarbību, un grāmatvedības pastāvīgi glabājamie dokumenti. Šajos gados nav veidoti rīkojumi pamatdarbības jautājumos , veikta tikai informatīva rakstura sarakste ar Tieslietu ministriju.

Atzinumi,atteikumi,sarakste attiecībā uz likumu "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskā un nacistiskā režīmā cietušajiem" ievietoti lietā "Sarakste ar valsts institūcijām pamatdarbības jautājumos.

Personālsastāva lietu aprakstā Nr. 2 iekļauti priekšsēdētāja rīkojumi personālsastāva jautājumos, darbinieku personas rēķinu (kontu) kartītes un, tā kā šajā laikā posmā darbinieku sociālās apdrošināšanas kartītes neveidojās, iekļauti ziņojumi par sociālā nodokļa maksājumiem no darbinieku darba ienākumiem.

Visi iestādes darbības uzsākšanas gadā noslēgtie darba līgumi nav pārslēgti , tādēļ nav iekļauti aprakstos.

Pastāvīgi glabājamo lietu sarakstā Nr. 3 iekļautas fizisko personu iesniegtās atmiņas , vēstules, apraksti. Sarakstā katrā lietā apkopoti noteiktas personas iesniegtie materiāli par dažādiem tematiem . Lietām piemērota vienkāršotā aprakstīšana , nav nummurētas lapas , nav veikta tehniskā apstrāde. Dokumenti lietās saglabāti oriģinālā secībā kādi tie bijuši nododot lietas Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisijai.

Latvijas Republikas Tieslietu ministrija

Lietas sistematizētas pēc nomināli hronoloģiskā principa.
Dokumentu sastāvs pilnīgs.
Dokumentu fiziskais stāvoklis labs.

Vēsturisko izziņu sastādīja
Ar vēsturisko izziņu iepazīnos
LR Totalitāro režīmu noziegumu
izvērtēšanas komisijas priekšsēdētājs

I. Danga

D. Vanags

2000-2002. gadā Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisijas
darbības funkcijas. Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisija
nodarbojās ar materiālu apkopi, izvērtēšanu un izstrādāja Komisijas
vada priekšlikumu, kas ir apraksts par Tieslietu ministriju.

Saskaņā ar 2003. gada 11. maija Ministru kabineta rīkojumu Nr. 699 ar
kura pārvaldes iekārtas likuma 15. panta otrās daļas 4. punkta, ar 2003. gada
1. decemri, tika reorganizēta valsts pārvalde "Arīde" - Totalitāro režīmu
noziegumu izvērtēšanas komisija (turpmāk - komisija).

Tieslietu ministrija ir izpildes funkciju, tiesību un atbildību pārņēmusi.
Pamatojoties uz Tieslietu ministrijas 2003. gada 12. novembra rīkojumu
Nr. 1-1544 "Par Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisijas
organizāciju" 2. pantu, kuras ir normatīvo akta noteiktā kārtībā nodoti
izvērtēt noteiktus dokumentus Tieslietu ministrijas arhīvā.

11

2009. gadā tika veikta Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas
komisijas (turpmāk - komisija) dokumentu izvērtēšana par 2000. - 2003. gadu un
ir veikta pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr. 1 turpinājums un
pārvaldes arhīva lietu apraksts Nr. 2 turpinājums.

Pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr. 1 turpinājums par 2000 -
2003. gadu ir tekstuāls dokuments par komisijas izveidošanu par 1996. - 2003. gadu,
bet apraksts par 1996. gada un 2000. gada, Konsultatīvās padomes protokoll,
saraksts ar valsts iestādēm par pamatlīdzekļu inventāru, apraksts par
lietām un pamatlīdzekļu inventāru saraksts ar grozījumiem un pielikumiem, gada
saraksts par pārskatu par pamatlīdzību par 2000. - 2003. gadu, likvidācijas bilance
ar 01.01.2004. pamatlīdzekļu inventāru saraksti, inventarizācijas akti par 1999. -
2003. gadu, norakstīto pamatlīdzekļu inventāru bilance par 1996. - 1999. gadu.

Šajos gados nav veidoti dokumenti pamatlīdzības jautājumos.
Sakarā ar to, ka Tieslietu ministrija netika nodota Komisijas virsgrozīta
apraksts ir tekstuāli žurnālvēderi par 1999. - 2003. gadu.

Latvijas Republikas Tieslietu ministrija
Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisija

Vēsturiskā izziņa
turpinājums
par 2000.-2003.gadu.

I

2000-2002. gadā Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisijas nosaukums, funkcijas. Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisijā nav nodalītu struktūrvienību, iestādē strādā 3 cilvēki, Komisiju vada priekšsēdētājs, kuru amatā ieceļ Tieslietu ministrs.

Saskaņā ar 2003.gada 11.maija Ministru kabineta rīkojumu Nr.699 un ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 15.panta trešās daļas 1.punktu, ar 2003.gada 1.decembri tiek reorganizēta valsts pārvaldes iestāde – Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisija (turpmāk - komisija).

Tieslietu ministrija ir iestādes funkciju, tiesību un saistību pārņēmēja.

Pamatojoties uz Tieslietu ministrijas 2003.gada 12.novembra rīkojuma Nr.1-1/548 „Par Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisijas reorganizāciju” 2.punktu, komisija normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nodeva lietvedībā pabeigtus dokumentus Tieslietu ministrijas arhīvā.

II

2009.gadā tika veikta Totalitāro režīmu noziegumu izvērtēšanas komisijas (turpmāk – komisija) dokumentu izvērtēšana par 2000. - 2003.gadu un ir izveidots pastāvīgi glabājamo lietu apraksta Nr.1 turpinājums un personālsastāva lietu apraksta Nr.2 turpinājums.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr.1 turpinājumā par 2000.-2003.gadu ir iekļauti dokumenti par komisijas izveidošanu par 1996.-2003.gadu, amatu apraksti par 1996.gadu un 2000.gadu, Konsultatīvās padomes protokoli, sarakste ar valsts institūcijām pamatdarbības jautājumos, apstiprinātais gada budžets un pamatlīdzekļu izmaksas tāmes ar grozījumiem un pielikumiem, gada statistiskie pārskati par pamatdarbību par 2000.-2003.gadu, likvidācijas bilance uz 01.01.2004. , pamatlīdzekļu inventāra saraksti, inventarizācijas akti par 1999.-2003.gadu, norakstīto pamatlīdzekļu inventāra kartītes par 1996.-1999.gadu.

Šajos gados nav veidoti rīkojumi pamatdarbības jautājumos.

Sakarā ar to, ka Tieslietu ministrijā netika nodota Komisijas virsgrāmata aprakstā ir iekļauti žurnālorderi par 1999.-2003.gadu.

Personālsastāva lietu apraksta Nr.2 turpinājumā par 2000.-2003.gadu ir iekļauti dokumenti: priekšsēdētāja rīkojumi personālsastāva jautājumos par 01.08.1999. – 29.12.2003., atbrīvoto darbinieku darba līgumi, personas kontu kartītes un ziņojumi par sociālā nodokļa maksājumiem no darbinieku darba ienākumiem par 2000.-2003.gadu.

Sakarā ar to, ka neveidojās, nav iekļautas atbrīvoto darbinieku personu lietas, darbinieku sociālās apdrošināšanas kartītes un darba līgumu reģistrācijas žurnāls.

Pastāvīgi glabājamo lietu saraksts Nr.3 „Komisijā iesniegtie dokumenti” netiek turpināts. Atbilstoši Komisijas priekšsēdētāja D. Vanaga mutiskam paskaidrojumam, šie dokumenti par 2000.-2003.gadu nesakārtotā veidā, bez noformēta akta nodoti Totalitārisma seku dokumentēšanas centrā.

Lietas sakārtotas pēc nominālchronoloģiskā principa.

Dokumentu fiziskais stāvoklis labs.

Vēsturiskās izziņas turpinājumu sastādīja
TM Kancelejas departamenta arhivāre

M.Sējāne

IEPAZINOS:
Latvijas Republikas
Tieslietu ministrijas
valsts sekretārs

Rīgā, "21. septembra" 2009.

Šini lietā <u>4 (citas)</u>
numurētas lapas
20 <u>11.</u> g. » <u>07.</u> » <u>04</u>
LVA arhivists <u>MS</u>

Šini lietā <u>6 (sejas)</u>
numurētas lapas
<u>2020.</u> g. <u>7.</u> » <u>02</u>
LVA arhivists <u>P. Šell</u>